

Alcaldesa-Presidenta  
Ajuntament de Sabadell  
Plaça Sant Roc, 1  
08201 SABADELL

**Ref:** 2018SDGR00159

**Assumpte:** Sensellarisme

## INFORME RELATIU A L'EXCLUSIÓ RESIDENCIAL: PERSONES SENSE LLAR

### I. Justificació de l'actuació

Tal i com recull la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la ciutat, a l'article XXVII, s'estableix que les Síndiques i els Síndics Locals han de poder servir com a mecanisme no sols de garantia dels drets de la ciutadania, sinó també de prevenció de la vulneració d'aquests drets i és per això que s'hauran de potenciar les actuacions d'ofici.

La Síndica, des de l'inici del seu mandat al capdavant de la institució, ha posat la seva atenció, de forma especial, en el col·lectiu de les persones sense llar que viuen a la ciutat i que, sovint, són invisibilitzades. Per aquest motiu, des dels inicis del seu mandat, va voler formar part de la Taula de sensellarisme, que coordina les actuacions que fan les entitats de la ciutat per fer el seguiment i pal·liar mínimament el patiment d'aquestes persones que viuen al carrer o en infrahabitatges. Formen part de la Taula: Creu Roja, Càritas, Actua Vallès, Ningú sense sostre, el Consorci Hospitalari de l'Hospital Parc Taulí, i el SUES (que coordina la Taula); La taula fa front, amb molta precarietat i poquíssims recursos, la necessitat de les persones que viuen habitualment al carrer.

Tot i que, tradicionalment s'ha considerat que les persones sense llar son només aquelles que veiem pernoctant a la via pública, la realitat és que hi ha altres formes de sensellarisme derivades de l'exclusió residencial que no tenen perquè ser visibles al carrer. Fabriques abandonades, caixers automàtics, cases en runes, cotxes o, fins hi tot, dipòsits d'aigua abandonats, són alguns dels llocs on podem trobar persones vivint a la nostra

ciutat, en unes condicions infrahumanes que vulneren qualsevol garantia mínima de ciutadania o de drets humans, ja que els infrahabitatges no disposen d'un dret humà tan bàsic com l'accés a l'aigua potable, en la majoria dels casos.

El dret a un habitatge adequat és un dret social de referència, un dret humà. Tenir una llar permet protegir-se de la intempèrie, actuar amb intimitat, poder tenir una família, cuinar i dutxar-se, estudiar, cuidar-se la salut... És al voltant de l'habitatge que es configuren molts altres drets i que es pot viure amb dignitat i dur a terme un projecte de vida autònom per al lliure desenvolupament de la personalitat i d'una vida plena, que valgui la pena de ser viscuda.

En aquest context, on el dret a l'habitatge s'ha configurat, des de l'inici de la pandèmia per la COVID-19 com l'element principal per evitar la propagació de la malaltia, i on els governs han exigint el confinament dins les cases a la població, resulta evident que s'han de prendre mesures urgents per evitar, ara més que mai, que ningú es quedi sense habitatge, garantint aquest dret per totes les persones.

Amb aquesta resolució, la Síndica vol constatar que hi ha moltes realitats en relació a la manca d'habitatge digne per la ciutadania, i malgrat que les competències dels Ajuntaments són limitades, recauen en el municipi moltes obligacions en relació amb la defensa del dret a l'habitatge. L'objectiu és posar damunt la taula la duríssima realitat existent entorn al dret a un habitatge digne, i la necessitat de prendre mesures urgents, perquè la situació no s'agreugi.

De totes les tipologies de persones sense llar, la Síndica s'ha volgut centrar en les persones sense sostre o que passen gran part del seu temps al carrer i dormen en infrahabitatges com ara, immobles abandonats, caixers, o xaboles. Perquè patir violència de gènere i haver de viure en un refugi per a dones; viure en una habitació rellogada en un pis massificat; habitar l'habitació d'una pensió mentre esperes la resolució del teu expedient a la mesa d'emergència habitacional; o viure en institucions temporals; tot són casos de sensellarisme. Però en aquesta actuació, la Síndica ha volgut posar l'accent en els casos de persones sense llar que viuen al carrer o en infrahabitatge sense els mínims serveis bàsics, tot i que no descarta alguna actuació complementària per abordar les altres situacions. La realitat actual amb la pandèmia per la COVID-19, fa témer el pitjor en quan a la crisi social que ha començat, per tant la Síndica ha decidit fer aquesta recomanació amb la voluntat d'aportar i sumar esforços per la protecció dels drets dels més vulnerables.

## II. Normativa aplicable i bibliografia utilitzada

- Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea
- Declaració Universal de Drets Humans
- Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH)
- Carta Social Europea
- L'Observació General número 4 del Comitè DESC
- Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals
- L'article 137 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya
- Llei 18/2007, del 28 de desembre, del dret a l'habitatge de Catalunya
- Llei catalana 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica
- Decret 17/2019, de 23 de desembre, de mesures urgents per millorar l'accés a l'habitatge
- Llei 4/2016, del 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial
- Instrucció de 16 de març de 2020, del Ministeri de Defensa, on s'estableixen les mesures per la gestió de la situació de la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19 en l'àmbit del Ministeri de Defensa
- Guia per a l'exigibilitat dels DESCA, de l'Observatori DESC i el CICAC, amb el suport de la Diputació de Barcelona.
- Queda't a 'quina' casa. Confinament, soledat i habitatge social. Estudi de cas: el projecte Sant Eloi. Fundació Hàbitat3. Giovanni Patrocínio Guida Piqueras
- Podries ser tu !. Guia d'estil sobre sensellarisme. Xapsll i Ajuntament de Barcelona
- Confronting Homelessness in the European Union
- [www.feantsa.org](http://www.feantsa.org)
- Reconeixement del dret a l'habitatge com a dret fonamental (Kusionova c. Smart Capital): STJUE de 10/9/14, C-34/13
- Carta Europea de la Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat

## III. Consideracions

### Les persones.-

Les persones en situació de sensellarisme són, abans que res, persones. Com a tals, aquest és el tractament que se'ls ha de donar. Són persones amb sentiments, que tenen o han tingut il·lusions i projectes de vida; persones amb capacitats i amb dificultats; persones amb valors, reptes i pors; persones que tenen opinió, saben què volen i també què no

volen, persones amb drets. És del tot obvi que existeixen situacions molt diverses entre les persones sense llar, que cadascuna té la seva història, i això dificulta encara més la comunicació referida al col·lectiu. Les persones sense llar no han estat sempre en aquesta situació: ni comptaven trobar-s'hi en el passat ni tampoc no volen continuar sent-hi en el futur.

Les carències que pateixen o poden patir les persones sense llar afecten diverses esferes de la seva situació personal i hi incideixen de manera simultània: l'habitatge, els ingressos econòmics, les habilitats i capacitats laborals, la salut, la formació, etc. La majoria d'aquestes mancances trastornen també altres drets bàsics, tan summament importants com el dret a la intimitat, al descans o a la seguretat personal, entre d'altres. Un altre element a destacar és el nivell formatiu i professional: si bé fa uns anys aquest era baix, cada vegada hi ha més persones amb un alt grau de competències formatives i/o acadèmiques que es troben en situació de sense llar per causes multifactorials.

### Què entenem per sensellarisme.-

Davant de les diferents definicions i conceptes de persones sense llar, la Federació Europea d'Entitats Nacionals que treballen en l'àmbit de sensellarisme, FEANTSA, va elaborar una tipologia europea de definició de situacions de sensellarisme. Es coneix com a les **tipologies ETHOS** (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion) i l'objectiu és cobrir totes les situacions i variants derivades de l'exclusió residencial.

TIPOLOGIA EUROPEA DE L'EXCLUSIÓ SOCIAL RESIDENCIAL (ETHOS.FEANTSA)			
CATEGORIA CONCEPTUAL		CATEGORIA OPERACIONAL	DESCRIPCIÓ
<b>Sense sostre</b>	1	Viure en un espai públic	Dormir al carrer Contactats/ades per serveis de carrer
	2	Dormir en un refugi nocturn i/o veure's obligat/ada a passar moltes hores al dia a un espai públic	Baixa exigència/albergs d'accés directe Pensions barates Hostals d'estades curtes
<b>Sense habitatge</b>	3	Alberg per a gent sense llar /allotjament temporal	Alberg per a persones sense llar de curta estada Allotjament temporal (sense temps definit) Allotjament temporal (període determinat) Allotjament temporal (llarga estada)
	4	Alberg per a dones/refugi	Alberg col·lectiu Allotjament amb suport/habitatge tutelat
	5	Allotjament per a sol·licitants d'asil o immigrants	Centres de recepció (asil) Centres de repatriació (internament) Allotjament per a temporers
	6	Institucions d'internament	Institucions penals Altres institucions
	7	Allotjament amb suport d'especialistes (per a gent sense llar)	Allotjament amb suport (grup) Allotjament amb suport (individual) Habitatges per a joves Menors en acollida
<b>Habitatge insegur</b>	8	Sense pagar lloguer	Viure temporalment amb la família o els amics (no per pròpia voluntat) Viure en llocs de residència sense un estatus legal (excepte okupes)
	9	Ordre de desnonament, pagaments pendents en l'habitatge	Ordre legal de desnonament (habitatge de lloguer) Ordre de devolució (habitatge en propietat) Deutes en el lloguer, hipoteca, subministraments...
	10	Violència	Viure amb l'amenaça de violència per part de la parella o de la família (amb denúncies de la policia)
<b>Habitatge inadequat</b>	11	Estructura temporal	Casa mòbil/caravana (que no s'usa com a habitatge de vacances) Ocupació il·legal de l'espai d'assentament (barraquisme, nòmades) (No s'inclou l'ocupació il·legal d'edificis - okupes)
	12	Allotjament impropi	Viure en habitatges considerats inapropiats per a les persones segons la legislació estatal (Manca serveis i subministraments, deficiències greus en l'accessibilitat)
	13	Amuntegament	Per sobre del màxim fixat per les normes

Les situacions que es detecten en les persones en situació de sensellarisme, són molt diverses: famílies amb o sense càrregues, persones soles o acompanyades, nouvinguts o residents de llarga estada, que per situació d'urgència, han de dormir al carrer fins que, amb sort, poden trobar com a recurs alguna habitació a la ciutat, ja sigui rellogant, acollits per familiars o entitats, o en habitacions de pensions i/o hotels de la ciutat. Situacions inestables i amb nul·les garanties legals. La problemàtica comuna de totes aquestes persones és la manca de possibilitats de poder disposar d'una llar per manca d'ingressos suficients, manca de feina que s'ajusti a les seves possibilitats o capacitats, problemes de salut mental i/o addiccions afegides.

Les persones que queden en situació de carrer, pels motius que siguin, poden caure en alcoholisme o drogoaddiccions molt més fàcilment, com a manera d'evadir-se de la situació que viuen. A mesura que passa el temps, l'afectació psicològica, el desgast de la intempèrie i l'autopercepció cada vegada més negativa d'un mateix, van empitjorant les possibilitats de que aquestes persones puguin connectar-se a la societat sense l'ajuda ferma i continuada de l'administració, d'entitats i institucions, però aquesta reinserció passa sempre, i abans de res, per disposar d'un sostre digne.

Comprendre el sensellarisme com la manca d'accés a un habitatge segur, adequat i íntim on poder desenvolupar-te com a persona en totes les teves facetes ens permet trencar amb la mirada de què les persones sense llar són només aquelles que veiem vivint al carrer i per tant, afirmar, per exemple que les dones també pateixen aquesta problemàtica. Visibilitzar, per exemple, les dones sense llar ens ha d'ajudar a atendre millor qui es troba en situació crítica, a revisar els serveis per tal d'oferir espais que permetin a les persones ateses reconstruir la seva vida, la seva autoestima i la seva intimitat. Però, sobretot, a posar el focus en la prevenció i en l'accés a l'habitatge, perquè un habitatge estable és el millor espai per sentir-se segura i per reconstruir una llar.

Aquesta classificació en quatre grans categories permet clarificar i visibilitar moltes situacions, però aquesta recomanació es farà ressò bàsicament de la primera, en relació a les persones sense llar i sense sostre, a Sabadell.

### **El dret a l'habitatge**

Tal i com ho ha definit el primer Relator Especial en matèria d'habitatge, "el dret humà a un habitatge adequat és el dret de tota dona, home, jove i infant a tenir i a mantenir una llar i una comunitat segures on puguin viure en pau i dignitat." Aquesta definició està en consonància amb els elements fonamentals del dret a un habitatge adequat, tal i com es defineix en l'Observació general núm. 4 del Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals de les Nacions Unides -l'organisme encarregat de supervisar l'aplicació del Pacte

Internacional. de Drets Econòmics, Socials i Culturals als Estats que són part del mateix-. En aquest sentit recull set aspectes bàsics perquè un habitatge sigui adequat:

- Seguretat jurídica en la tinença
- Disponibilitat de serveis, materials, infraestructura
- Despeses suportables
- Habitabilitat
- Assequibilitat
- Ubicació
- Adequació cultural

Malgrat que la Constitució espanyola estableixi que “Tots els espanyols tenen dret a un habitatge digne i adequat”, la realitat és que el reconeixement del dret és limitat, no és protegit ni estructurat com a un dret fonamental, sinó com un dret individual. I malgrat que, qui ha de garantir aquest dret, són els poder públics perquè així ho preveu la mateixa constitució (“Els poders públics promouran les condicions necessàries i establiran les normes pertinents per fer efectiu aquest dret”), la realitat és que s’ha fet una interpretació restrictiva que ha dificultat l’exigibilitat del dret com a tal. Tot i que no és menys cert que comença a haver-hi resolucions en l’àmbit internacional i sentències del TSJUE, com la precursora Kusionova contra Smart Capital, on es reconeix el dret a l’habitatge com a dret fonamental (STJUE de 10/9/14, C-34/13). Però avui dia, malgrat que disposar d’un habitatge adequat és un element central per a la vida digna de les persones, la cobertura d’aquest dret es troba, de forma majoritària, en mans del mercat privat, fet que genera desigualtats i dificultats de garantia del dret. El mercat privat assumeix la demanda, i les fluctuacions en els preus i la manca de regulació evidencien la seva incompetència com a alternativa efectiva a l’habitatge social (Pareja-Eastaway & Sánchez-Martínez, 2017). Disposar d’un habitatge adequat és un element central per a la vida digna de les persones, però el fet que sigui el mercat privat qui sempre n’estableixi el preu, és el principal escull per a una garantia efectiva d’aquest dret, ja que l’accés o no depèn del nivell d’ingressos o la possibilitat d’accedir a finançament que, cada vegada en més casos, està fora de les possibilitats de moltes famílies a la nostra ciutat.

La Síndica entén que les vulneracions del dret a l’habitatge són, doncs, la conjunció de dos elements: la manca de lleis protectores del dret a l’habitatge, per una banda, i el mal funcionament del mercat d’habitatge (lloguer o compravenda) per l’altra.

L’amenaça més important, i que afecta a totes les administracions, és la manca de recursos per a dur a terme polítiques públiques que puguin fer realitat el dret a l’habitatge, on cal afegir-hi les restriccions en matèria de despesa en l’àmbit local introduïdes a través de la Llei de racionalització i sostenibilitat local (LRSAL) i dels límits financers que s’han posat a

les comunitats autònomes. Però malgrat tot, els organismes internacionals han reiterat la disconformitat amb aquelles mesures que disminueixen la protecció, és a dir, que tenen un caràcter regressiu en l'acompliment del dret, fins i tot, en situació de dificultat o crisi econòmica.

### L'administració local

Les administracions locals, infradotades de recursos, en tant que les més properes a la ciutadania, són les que reben en primera instància l'impacte social d'aquesta problemàtica, són, alhora, responsables de garantir els drets humans bàsics a totes les persones que habiten l'espai geogràfic, independentment de la seva situació personal o administrativa.

La manca de recursos de les administracions locals per fer front a la problemàtica contrasta amb els milers de pisos en desús que acumulen les entitats financeres i les immobiliàries al territori. Aquests immobles, sovint obtinguts com a conseqüència d'execucions hipotecàries, resten buits, ja sigui a l'espera de que el preu de mercat torni a elevar-se, o bé perquè es troben a la venda o a lloguer a preus inaccessibles per part de la població. El resultat són milers d'habitatges que eludeixen la funció social que els assigna la norma. A més a més, sovint provoquen problemàtiques de naturalesa diversa. Problemes de seguretat, salubritat i ornat conseqüència de la manca de manteniment, o de conflictivitat amb les comunitats de veïns, degut a l'absentisme en les reunions i, en alguns casos, l'impagament de quotes.

Donada la gran quantitat de població en risc d'exclusió residencial, resulta urgent mobilitzar l'habitatge buit cap al lloguer social. Fomentar i garantir la funció social de l'habitatge, desincentivar-ne la utilització anòmala i penalitzar-ne, si s'escau, l'ús antisocial es converteix en un dels mecanismes efectius a l'abast de l'administració per donar resposta a la vulneració d'aquest dret.

Certament, la normativa avança cap aquí, així ho demostra el Decret 17/2019, de 23 de desembre, de mesures urgents per millorar l'accés a l'habitatge, que dóna la possibilitat a moltes famílies en situació de vulnerabilitat econòmica a que puguin gaudir d'un lloguer social. En el Decret, es regula la renovació obligatòria dels contractes de lloguer social quan, finalitzada la seva durada màxima, els ocupants es trobin encara dins els paràmetres legals d'exclusió residencial. Es fa extensiva l'obligació de fer una proposta de lloguer social abans d'interposar una demanda judicial amb relació a qualsevol acció executiva derivada de la reclamació d'un deute hipotecari i altres demandes de desnonament per venciment de la durada màxima del títol que legitima l'ocupació o per la manca d'aquest títol en circumstàncies determinades. I en relació amb l'allotjament de persones afectades per situacions d'emergència social, es regula l'adjudicació provisional d'allotjament als afectats, que es podrà fer en allotjaments dotacionals o, si l'Administració no es disposa,

en habitatges gestionats per les administracions públiques. La Síndica celebra que, amb aquest seguit de mesures, més d'altres que es contemplen en el Decret Llei de la Generalitat de Catalunya, es podran aturar molt desnonaments de llars que porten tants anys patint la violència immobiliària, assegurant el dret de les famílies ocupants d'un habitatge propietat d'un gran tenidor, a rebre una proposta de lloguer social. No obstant, l'administració és una entitat enorme que es mou tant lentament que, en aquest sentit, sobra burocràcia i papers, principalment quan hi ha afectat un dret tant bàsic com és el de l'habitatge.

Jurídicament, els fonaments que permeten l'actuació de l'administració local són molts. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006, en els seus articles 26 i 47, recull el dret de la ciutadania a l'accés a l'habitatge i el deure dels poders públics de facilitar-ne. En consonància amb aquest precepte, l'article 5 de la Llei Dret Habitatge de Catalunya, estableix que l'exercici del dret a la propietat ha de complir la seva funció social, precisant que la desocupació de forma permanent i injustificada d'un habitatge n'és un incompliment. La Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, en el seu article 25, declara que tota persona té dret a un nivell de vida adequada que assegurï, entre d'altres qüestions, l'accés a l'habitatge. El dret a l'habitatge, també està recollit a l'article 11 del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals. Les autoritats municipals signatàries de la Carta Europea de la Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat de 1998, en virtut de l'article 16, s'obliguen a garantir el dret a l'habitatge, vetllant per l'existència d'una oferta adequada d'habitatges i equipaments de barri. Així mateix, es comprometen a vetllar pel dret a la ciutat o el dret a l'hàbitat, que comprendria no solament el dret a l'espai físic de l'immoble habitat, sinó també el seu entorn urbà i social<sup>5</sup>. La Llei 7/1985, de Bases del Règim Local, en el punt 2.a) del seu article 25, atribueix als municipis competència en matèria de planejament, gestió, execució i disciplina urbanística, així com promoció i gestió de l'habitatge de protecció i conservació i rehabilitació de l'edificació. En un mateix sentit es pronuncia el LMRLC en el precepte 66.3.d). Així, l'article 71.1 estableix que les administracions locals també podran exercir activitats complementàries a les pròpies d'altres administracions públiques, citant en particular en el punt d) les relatives a habitatge. Precisant que per la realització d'activitats complementàries en matèria d'habitatge les administracions locals poden exercir totes aquelles potestats d'execució que no estiguin atribuïdes per legislació a altres administracions públiques.

Per tant, de tota aquesta normativa, se'n deriva que el municipi disposa de competències suficients per la detecció i declaració d'utilització anòmala dels habitatges per la seva desocupació permanent, així com per forçar-ne la reversió a través de multes coercitives no sancionadores i la sanció d'aquesta conducta en els imports legals consignats. Però també, en tant que administració pública, la seva necessària actuació davant aquestes



situacions, d'acord amb els mandats constitucionals i estatutaris i la normativa internacional.

Els ens locals són l'Administració més propera a la ciutadania i juguen un rol clau en la defensa dels seus drets, i a més molts dels mecanismes que es plantegen en termes legals per a donar cobertura al dret són d'aplicació municipal (multes i sancions, expropiacions, reallotjaments, habitatge públic...).

### Agreujament post pandèmica

Si, fins abans de la pandèmia pel coronavirus, milers de persones s'havien vist excloses del dret a un habitatge digne, ara s'enfronten a situacions de precarietat extrema i exclusió social, econòmica i residencial. Els experts afirmen que han proliferat i proliferaran les situacions d'infrahabitatge, sobreocupació i ocupació d'habitatges en desús. Condicions habitacionals que, sens dubte, augmenten el grau de vulnerabilitat social de les persones afectades. En el nostre país, la situació d'emergència habitacional constitueix una autèntica anomalia en el context europeu. La Relatoria Especial pel dret a un habitatge adequat de Nacions Unides, en diverses ocasions, ha alertat de la presència de grans quantitats d'habitatges buits i de la necessitat d'augmentar l'oferta d'habitatges de lloguer, qualificant la problemàtica habitacional de l'Estat Espanyol com una de les més greus d'Europa. El Parlament Europeu, en la seva resolució sobre l'habitatge social demanava als estats membres i a les autoritats regionals i locals: *que adoptin mesures eficaces i incentivadores, basant-se en anàlisis prospectius de la necessitat d'habitatges, per lluitar contra l'existència d'habitatges buits de llarga duració, en especial, en zones amb tensions, per lluitar contra l'especulació immobiliària i mobilitzar aquests habitatges per convertir-los en habitatges socials.*

La pandèmia de la COVID-19 està impactant de manera radicalment diferent depenent del context i, sobretot, de la situació davant la vulnerabilitat i la incertesa. La crisi sanitària ha tornat a fer aflorar la realitat d'un món desigual. La crisi sanitària està destapant, no només la situació en la que es troben moltes famílies davant la inestabilitat de l'habitatge, sinó també la importància que té la seva mida i el seu disseny per a la qualitat de vida de qui hi ha de romandre en confinament. I la situació més extrema la viuen aquelles persones que es queden al carrer.

Leilani Farha, relatora especial de les Nacions Unides sobre el dret a un habitatge digne, ha instat els governs a adoptar mesures urgents per evitar les persones es quedin sense llar i garantir l'accés a un habitatge digne als que no en tinguessin. "L'habitatge s'ha convertit en la primera línia de defensa en contra del coronavirus", va afirmar. "Una llar poques vegades ha marcat la diferència entre una situació de vida o de mort". I ara estem en

aquest punt, s'ha de protegir als més vulnerables, aquells qui ni tant sols tenen un sostre on resguardar-se del coronavirus i del seu contagi.

En aquest sentit, cal posar una especial atenció en dos col·lectius, aquells qui literalment viuen al carrer, aquells que s'aixopluguen en construccions de la ciutat com immobles abandonats, caixers automàtics ..., o aquells qui estan temporalment en un refugi d'emergència; i per l'altra banda, totes aquelles persones que perdran els seus llocs de treball i hauran d'afrontar situacions de greus dificultats econòmiques que els duran a perdre els seus habitatges, per impagament de quotes, ja sigui de lloguer o d'hipoteques. Actualment estem vivint una situació tan inestable davant l'habitatge que la pèrdua del lloc de treball d'un dels membres pot ser suficient per a que tota la família es quedi al carrer.

### Persones sense llar i sense sostre a Sabadell

#### Precovid

Malgrat que oficialment, hi ha poques persones sense sostre a la nostra ciutat, la realitat n'és una altra. En el recompte de persones sense llar realitzat per l'Ajuntament de Sabadell amb el suport de la Fundació Arrels l'any 2019, es van localitzar 11 persones en situació de carrer. Aquest estudi vol ser la radiografia d'una nit concreta a la ciutat, gràcies a l'esforç de voluntaris que rastregen el territori de forma exhaustiva per comprovar quantes persones dormen, efectivament al carrer. Aquest estudi, però, no contempla les persones que viuen dins de fàbriques, caixes automàtics, naus i d'altres espais infrahabitacionals de la ciutat, que és on es concentren la major part de les persones sense llar a la nostra ciutat.

Prova d'això és el recompte exhaustiu de persones amb noms i cognoms dels que fa seguiment la taula de sensellarisme i que contempla mensualment la trajectòria vital de 187 persones censades a la nostra ciutat per les entitats que treballen a peu de carrer, visitant especialment infrahabitats on saben que les poden localitzar.

Abans de la pandèmia les casuístiques de les persones que es trobaven en aquesta situació eren molt diverses: homes sols que, per diferents motius, havien perdut la seva llar; alguna dona però en un percentatge molt petit pel major risc a patir violència de gènere, o persones grans i malaltes que no podien accedir a cap habitatge per manca d'ingressos. En definitiva, perfils molt diversos però sense opció d'accedir a lloguers d'habitacions en vivendes particulars perquè no hi ha massa oferta i si molta desconfiança envers aquest perfil de persones.

A Sabadell existeix la Taula de Sensellarisme, però, com ha apuntat la Síndica en diverses ocasions, no hi havia, fins abans de la crisi, ni equipaments ni recursos, per fer-hi front. Alhora, la Síndica també ha posat de manifest que malgrat conèixer les necessitats de les persones sense sostre de la ciutat, el consistori no destina els recursos suficients i necessaris per atendre-les, malgrat que el Pla Estratègic d'Acció Social, que va aprovar per unanimitat el Ple municipal l'any 2016, tenia un dels eixos enfocat a les persones sense llar i a la creació d'un equipament de baixa exigència. Abans del coronavirus, només hi havia 3 pisos destinats per l'ajuntament al projecte *housing first* per atendre 3 persones amb perfils molt concrets.

Fins ara, l'Ajuntament de Sabadell no ha considerat les persones sense llar com una prioritat, i les entitats que treballen amb aquest col·lectiu es troben bloquejades perquè no hi ha manera d'avançar en la millora de la qualitat de vida d'aquestes persones. La Síndica ha posat de manifest en moltes ocasions que hi ha moltes persones que viuen al carrer, que ho estan passant malament i moltes d'elles podrien refer les seves vides simplement amb l'oportunitat de tenir un sostre on viure.

### **Covid**

Arrel de la crisi sanitària per la COVID-19, on les necessitats per controlar el contagi van fer evident que calia buscar una solució per a les persones que viuen al carrer, l'Ajuntament finalment va haver de prendre decisions sobre aquest col·lectiu. S'ha constatat que la nostra ciutat ofereix menys oportunitats perquè aquestes persones puguin sobreviure respecte d'altres ciutats de l'entorn, perquè, a banda de les altíssimes possibilitats de contagi que tenien les persones sense llar que viuen al carrer, i de les penoses condicions de salut que moltes d'elles pateixen pel desgast de viure al carrer, les entitats socials s'han vist obligades a baixar el ritme d'atenció a aquestes persones per l'impacte del virus entre el voluntariat i el personal, els espais on aquestes persones poden descansar del carrer, com els centres cívics o les biblioteques han estat tancats, i els carrers buits de persones els impedeixen realitzar les activitats que els permeten sobreviure, perquè tot es complica: des de demanar almoïna, fins a recuperar materials, passant per la revenda de productes. Arribats a aquest punt, on la ciutat s'havia fet encara més hostil per les persones que viuen al carrer, l'Ajuntament es va veure empès a oferir refugi i garantir l'accés a la higiene personal d'aquestes persones, així com un servei d'àpats diari. Per això, l'Ajuntament va adequar un espai a l'escola Miquel Martí i Pol, al centre de la ciutat, per acollir les persones sense llar. Un equipament que va començar a dissenyar i produir Actua Vallès però que està essent gestionat per la Creu Roja de Sabadell, amb una capacitat màxima de fins a 30 places.

Això ha permès que a Sabadell, durant la crisi de la COVID-19, unes 20 persones sense llar hagin tingut un sostre, menjar i atenció mèdica garantida gràcies a aquest alberg temporal a l'escola del Miquel Martí i Pol. L'equipament es va posar en marxa el 28 de març per protegir aquest col·lectiu en plena pandèmia i es tancarà el 30 de juny, previ canvi d'ubicació el divendres dia 29 de maig.

Segons informen els tècnics que estant fent el seguiment, a l'alberg es treballa en tres torns. A cadascun d'ells hi ha unes tres persones tècniques i tres o quatre de voluntàries de la Creu Roja. A més, personal mèdic del CAP Sud fan el seguiment mèdic, puntualment, dels i les residents. La millora de salut dels usuaris ha estat constant i progressiva, com han constatat els especialistes. Aquestes persones, acostumades a viure al carrer, no segueixen unes pautes d'alimentació adequada i moltes d'elles, que necessiten medicació diària, tampoc la poden prendre perquè ningú en fa seguiment, sense parlar d'aquells medicaments que s'han de guardar a la nevera i que aquestes persones, evidentment, no tenen. Quan, dins l'espai temporal de confinament, s'ha pogut garantir un seguiment diari, pel que fa a hàbits, medicació i alimentació de forma normalitzada, la millora de l'estat de salut d'aquestes persones, tant física com mental, s'ha fet evident.

En plena pandèmia, i amb la declaració de l'estat d'alarma, s'ha hagut d'activar aquest espai de confinament temporal, però la idea de tenir un alberg específic per a persones sense llar no ha acabat d'encaixar mai amb les polítiques previstes per l'Ajuntament, ni en aquest mandat ni, podríem dir, en l'anterior, però el coronavirus l'ha fet activar a la força i el resultat ha estat enormement positiu, com manifesten totes les persones que han intervingut amb els usuaris i usuàries que han viscut aquests dies a l'alberg. Són persones que no es troben al carrer només per addicions sinó per mil motius diferents. Estar a l'alberg ha estat una millora per ells, una millora a les seves vides. Estabilitat. Adherència terapèutica. Sensació de suport, de no faltar-te de res. Possibilitat d'alfabetització o formació, d'adquisició d'hàbits i rutines... Passar per l'alberg pot ser un primer pas per la reinserció. Així ho han manifestat tant el personal mèdic com el personal especialista que hi ha intervingut.

No tots els sense llar de Sabadell estan a l'alberg. Més de la meitat de les persones sense llar que reben aliments a la ciutat van rebutjar anar al dispositiu. Fins ara se'ls està portant menjar. A l'alberg ara hi ha una vintena de persones. Algunes s'ho han repensat i han entrat després. Altres, han marxat. Però l'equipament ha permès quelcom més que donar un sostre a aquells qui s'hi ha volgut quedar.

### Postcovid

El fet d'accedir a un servei d'atenció social i acceptar-lo, implica la voluntat de deixar enrere el sensellarisme. El temps de permanència al carrer va en detriment de la persona en el seu conjunt i a llarg termini la situació tendeix a agreujar-se amb el consegüent sentiment de frustració i apatia. Canviar aquest cercle viciós per emprendre una direcció constructiva és clau en el procés de recuperació de la persona.

La Covid-19 no ha marxat i les persones que han començat a fer el procés d'inserció social a l'alberg i que estan millorant, es quedaran sense aquests plans de treball a finals de juny, quan l'Ajuntament té previst desmantellar-lo.

Per part de l'Ajuntament, s'ha informat a la Síndica que està previst fer sortir les persones que són a l'alberg el dia 30 de juny, i que l'única opció que contempla l'Ajuntament, un cop tanquin el recurs, és buscar-los habitacions particulars perquè hi puguin estar. I deixar al carrer la resta de persones que no s'han adaptat a l'alberg, o que no segueixen un pla de treball, sense donar-los cap recurs.

L'atenció a les persones sense llar es basa en la restitució dels mínims vitals necessaris per a la dignificació de la vida diària, essent essencial l'oferta de serveis bàsics, tant per aquells qui vulguin pernoctar-hi com els que no. Així, la Síndica considera bàsic oferir un servei de pernoctació preferentment al centre de la ciutat per garantir el desplaçament i la comunicació amb persones que, a més, solen tenir dificultats físiques i de dependència afegides. El fet de que l'emplaçament de l'alberg estigui al centre, facilita una connexió immediata amb la resta de serveis necessàriament implicats com són la Creu Roja, el Servei d'Urgències i Emergències socials i la Policia Municipal.

Cal oferir recursos i la possibilitat d'un sostre a les persones que viuen al carrer o en situació d'infrahabitatge perquè ara, amb la COVID-19, el risc de contagi és major per aquest col·lectiu. Alhora preocupa a la Síndica l'enorme inseguretat amb la que conviuen les persones sense llar a l'espai públic, no només per les actituds hostils d'alguna part de la ciutadania sinó pels robatoris i agressions a les que sovint estant exposades aquestes persones, i que en algunes ocasions, com a Barcelona, han acabat amb la vida d'alguna d'elles.

Finalment, si la finalitat és la inclusió social, les persones que es troben sense llar han de participar en el procés: que parlin ells, que diguin com. Cal atendre l'ètica personal de la persona en qüestió. La salvaguarda de la seva intimitat, l'oferiment

d'una imatge d'ells mateixos dignificant, etc., obliguen, en cada cas, a pensar com es concreten aquests aspectes. Cal treballar amb ells i per ells, tot comptant amb la resta dels professionals i les organitzacions que coneixen el tema perquè fa temps que s'hi dediquen i coneixen personalment i són els referents de les persones sense llar a la nostra ciutat.

#### IV. Conclusions

Les persones sense llar són, primer de tot, persones, per tant, l'Administració local ha de fer una tasca important de conscienciació ciutadana perquè la ciutadania trenqui els prejudicis envers aquestes persones, que responen a estereotips i idees preconcebudes que s'allunyen de la realitat. La situació en què viuen continua sent desconeguda i sovint es reproduïxen estereotips que perpetuen l'estigma. La Síndica considera que l'administració local té la responsabilitat de donar una imatge real i una visió no excloent d'aquestes persones, perquè sovint esdevenen invisibles o, malgrat que no ho són, ningú no les vol veure. En aquest sentit, la inclusió de l'aporafòbia entre els casos que segueix la Comissió de la convivència, on participen diferents entitats i col·lectius, com també l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Sabadell i les forces de seguretat, pot ser un primer pas per evitar situacions de discriminació que es materialitzen, especialment, en aquest col·lectiu i en el dels espigoladors, que moltes vegades també viuen en infrahabitatges o al carrer, i són les cares més visibles de la pobresa a la nostra ciutat.

Fer front a la crisi habitacional ja era un repte abans de la pandèmia per la COVID-19, per tant, cal una actuació conjunta de totes les administracions implicades.

A nivell local, cal una millora de l'accés als serveis i la creació de refugis específics i suficients d'emergència per les persones sensellar que es troben dormint al carrer. El projecte que s'ha provat a l'Escola del Miquel Martí i Pol està tenint resultats altament positius i permeten a les persones sense llar dormir amb tranquil·litat i ser ateses amb totes les garanties. La valoració és molt positiva per al col·lectiu que formen aquells i aquelles que tenen algun tipus de malaltia, ja sigui derivada d'addiccions, vida al carrer, salut mental o *cronificada*. En aquest sentit, la Síndica reconeix la gran tasca que tant Ajuntament com Creu Roja i la resta d'entitats que formen part de la Taula de Sensellarisme han estat fent amb aquestes persones sense sostre.

Per assolir una ciutat que no deixi ningú enrere és primordial atendre les condicions d'accés a l'habitatge analitzant les problemàtiques existents, però també preveient les que estan per venir després del confinament, focalitzant els esforços en crear solucions habitacionals per persones sensellar que respectin al màxim la seva intimitat i la seva

autonomia, ja que si no es garanteix un accés a un habitatge estable, els estudis demostren que una persona no pot sortir del carrer. Perquè una persona allotjada en una refugi d'emergència continua sent una persona sense llar. En aquest sentit, cal un gir radical en les polítiques d'habitatge i de garantia d'un ingressos mínims vitals que frenin la caiguda cap a una pobresa extrema, a la que hauran de fer front moltes persones i famílies els mesos que vindran.

## V. Propostes de millora i recomanacions

Amb aquesta recomanació la Síndica vol donar visibilitat a aquest col·lectiu, i des de la seva tasca de defensa dels drets de la ciutadania, intentar aportar una altra visió de la ciutat, que permeti a l'Ajuntament trobar solucions i mesures a llarg termini que incloguin una visió renovada de la gestió i involucri a totes les persones vulnerables de la ciutat. A criteri de la Síndica, cal apoderar aquest col·lectiu amb l'objectiu últim que tinguin els recursos necessaris per no tornar al carrer.

La Síndica insisteix en les seves recomanacions que sempre cal tenir en compte el criteri dels tècnics municipals per definir les solucions més idònies, ja que són els qui poden aportar la seva expertesa. En aquest, sentit les **RECOMANACIONS** de la Síndica són les següents.

1. Oferir una visió normalitzadora i menys arquetípica de la realitat del sensellarisme. No es tracta de mostrar una mirada idíl·lica d'aquestes persones, sinó de fer una fotografia real d'aquestes situacions, fonamentada en la veritat i el rigor. Considerem que, en el context de crisi dels darrers anys, el qual ha provocat un augment del nombre de persones excloses, és una acció molt necessària.
2. Aplicar sancions per ús anòmal dels habitatges (pisos buits o en mal estat), inspeccions en matèria d'usos dels habitatges (en relació amb l'ús turístic i l'ús comercial) o limitar els preus màxims de lloguer i introduint topalls per als lloguers abusius.
3. Aportar informació i mecanismes de participació en l'elaboració de polítiques públiques residencials.
4. Creació d'un parc públic de lloguer, o el disseny de línies d'ajuts per a persones amb dificultat d'accés o de pagament dels habitatges, entre moltes altres.
5. Establir un model de ciutat en relació al sensellarisme, enfortint aliances amb les entitats expertes en la temàtica de dins i fora de la ciutat.
6. Prioritzar el col·lectiu dins les polítiques públiques de l'Ajuntament, amb un control preventiu des de tots els serveis.

7. A curt termini i en relació a **l'alberg temporal**, donat que es preveu el desmantellament del que hi ha instal·lat a l'escola Miquel Martí i Pol -en breu-, aprofitar el material que hi ha per donar continuïtat a un altre alberg provisional, fins que no s'estableixi un lloc definitiu. Conservar el material i traslladar-lo permetria donar continuïtat al servei de forma ràpida i amb pocs costos.
8. Desenvolupar el projecte d'un **alberg permanent** en un equipament municipal –per exemple, la fàbrica Cascón, La Granja del Pas-, o en algun espai disponible per part de les entitats de la ciutat –p.ex. Gremi de fabricants amb les naus de darrera el Club Natació- instrumentat a través d'algun conveni de cessió en el termini més curt possible, per donar compliment al Pla Estratègic d'Acció Social, aprovat per unanimitat a l'anterior ple municipal.
9. Establir un **espai de baixa exigència**, tant dins l'espai de confinament temporal existent a l'actualitat, com a l'equipament definitiu, per a persones en consum actiu i en situació de carrer, i que no s'han pogut adaptar al model de funcionament de l'alberg, amb un funcionament de 24h/7 dies setmana.
10. Implementar un sistema d'atenció específic per a dones.
11. Ampliar el projecte Sabadell Sostre per crear més unitats de convivència (habitatges municipals, pisos de Vimusa, etc.) per acollir algunes de les persones que més opcions tenen de fer una vida normalitzada a través del pla d'inserció que han iniciat les darreres setmanes a l'espai de confinament temporal.
12. Formar els professionals per tal que coneguin la necessitat de sistematitzar i coordinar totes les branques tècniques que poden intervenir en les situacions de sensellarisme i elaborar un protocol d'atenció i detecció de les persones sense llar pels treballadors municipals.
13. Incrementar el suport econòmic per part de l'Ajuntament a les entitats que gestionen serveis enfocats a aquests col·lectius.
14. Oferir solucions a les necessitats quotidianes de persones que viuen en situació de sensellarisme però no volen viure en cap espai compartit, com la creació de punts de "taquilles" on poguessin dipositar les seves pertinences, neveres per conservar la medicació, etc. A partir de les necessitats detectades per les entitats que formen part de la Taula de Sensellarisme de Sabadell.



VI. Vinculació d'aquesta resolució amb els ODS (Objectius de Desenvolupament Sostenible) de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

Aquestes recomanacions estan vinculades amb els ODS següents:



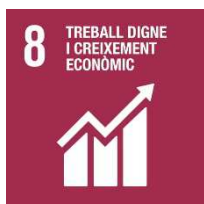
Objectiu 1. Erradicar la pobresa a tot el món i en totes les seves formes



Objectiu 2. Posar fi a la fam, assolir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició, i promoure l'agricultura sostenible .



Objectiu 3. Garantir una vida sana i promoure el benestar per a totes les persones a totes les edats.



Objectiu 8. Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball digne per a tothom



Objectiu 10. Reduir la desigualtat en i entre els països



Objectiu 11. Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles



Objectiu 16. Promoure societats pacífiques i inclusives per tal d'aconseguir un desenvolupament sostenible, proporcionar accés a la justícia per a totes les persones i desenvolupar institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells

Quedo a la vostra disposició per qualsevol aclariment que necessiteu, alhora que us sol·licito que en el termini màxim de dos mesos a comptar des de la notificació d'aquest document -i de conformitat amb l'article 22.4 del Reglament de la Síndica de greuges-, s'emeti l'oportuna resolució en quan a l'acceptació o no de l'esmentada recomanació. Finalment, us agraeixo la confiança dipositada en aquesta institució.

Atentament,

Eva Abellan Costa

Síndica de greuges de Sabadell

Sabadell, a data de la signatura electrònica